

## **MAJSTER KAT A MARGARÉTA**

Mikuláš Sicarius bol katom slobodného kráľovského mesta Košice a Abovsko-Turnianskeho komitátu. Pochádzal z rodiny, ktorá toto povolanie vykonávala už storočia, sám ho však doviedol až k takej dokonalosti, že ho v celej Rakúsko – Uhorskej monarchii poznali ako Majstra Kata. Popravy všetkého možného druhu vykonával až chirurgicky presne. Nikdy sa nestalo, že by musel sekať do krku viackrát, všetky ostatné druhy trestov vykonával tak, že odsúdencom nespôsoboval zbytočné utrpenie. Vždy len toľko, koľko mali vytrpieť. A vždy, keď sa to dalo, odsúdencom uľavil. O svojich popravách si viedol denník, v ktorom zaznamenával každé svoje rozhodnutie na popraviske, každý nečakaný pohyb odsúdencov a sám pre seba navrhoval do budúcnosti riešenia, ako im v budúcnosti predísť, aby popravu vykonal profesionálne. Po celej krajine si ho požičiavali, aby vykonal tie najzložitejšie exekúcie, ktoré iní kati neboli schopní vykonať bez zaváhania.

Sicarius sa vo väzení staral o odsúdencov, viedol s nimi pred popravou dlhé rozhovory, aby sa o nich dozvedel čo najviac. Aby vedel, čo ich trápi, aké majú strachy. Vždy sa snažil dostať ich pred výkonom trestu do najväčšej možnej psychickej pohody. Vedť už aj tak nebolo množné trest zmeniť, na súde sa dokázalo, že boli vinní, tak nech idú na smrť zmierení s osudom. Väčšinou sa mu to darilo. Keď rodina odsúdencov vedela, že ho bude popravovať on, boli spravidla akosi pokojnejší. Len veľmi málo odsúdencov priamo na popraviske robilo pod jeho mečom problémy. Aj tí prašiví poddaní – najhorší zloději, vrahovia alebo násilníci - zomierali na šibenici alebo na kolese v jeho rukách akosi pokojnejšie.

Popri odmene, ktorá mu patrila zo zákona vždy dostal aj nejaké peniaze navyše, za ktoré si obyčajne kupoval lekárske spisy alebo iné odborné knihy. Nik v meste sa lepšie nevyznanal v anatómií. Nenašiel sa v širokom okolí ránkhojič, alebo medicus, ktorý by vedel lepšie zahojiť aj komplikované zlomeniny alebo iné ťažké rany. Preto hoc nedotknuteľný, človek z periférie spoločnosti, Sicarius bol veľmi vážený. Ľudia ho vyhľadávali vždy, keď utrpeli ťažké zranenie a on ich liečil. Vždy sa so svojimi pacientami lúčil slovom „Zbohom!“, lebo „Dovidenia!“ by znamenalo, že ich ešte niekedy uvidí, možno aj na popraviske. A to nechcel, hoci bol za to platený.

Margaréta Tandlmeierová bola dcérou košického barchetára. Najstaršou a jedinou. Po smrti matky sa s otcom starala o svojich mladších bratov a v mnohom

rodine narádzala mŕtvu matku. Jej otec bol významný mešťan, často býval na cestách, preto Margaréta zostávala doma sama s bratmi. Práve jej minulo 17 rokov, bola ružou v rozpuku. Panna na vydaj, s postavou na pohľadanie. Krásne modré oči, vždy úprimný pohľad, súmerná tvár lemovaná dlhými havraními vlasmi, jemný noštek trochu, ale naozaj len trošičku dohora, pery priam volali po bozkoch. Napriek tomu bola skromná a dokonale vychovaná. Nik nemohol pochybovať o jej počestnosti.

Margaréta po svojej matke zdedila schopnosť rozoznávať bylinky. Často večer chodievala do lesov za mestskými hradbami zbierať liečivé rastliny. Pripravovala z nich odvary a mastičky, ktorými už mnohým mešťanom, ale aj šľachticom z okolia pomohla. Jej otec bol na ňu hrdý a chcel ju vydať za mešťana z rovnako významnej rodiny, ako bola tá jeho, alebo (keby sa veľmi na nich usmialo šťastie) hoci aj za zemana.

Jedného večera (začiatkom leta) sa Margaréta tiež vybrala do hory. Keď sa do rána nevrátila, jej otec so susedmi ju išli hľadať. To sa ešte nestalo, aby nebola pred polnocou (hodinou duchov) doma. Napokon ju našli v rokli za mestom s ťažko zlámanou nohou a rukou, krvácajúcu na hlave a s pomliaždeným celým telom a v bezvedomi. Rýchlo ju odniesli domov a zavolali medicusa. Ten pokrčil plecami a vrazil „všetko je v rukách Božích“. Ošetril jej viditeľné rany na hlave, priložil jej pár pijavíc, aby sa vrazil vyrovnala nerovnováha telesných tekutín, vzal mešec peňazí ako svoju odmenu a hrdo odkráčal. Otvorená zlomenina na nohe ho nechala chladným – to sa vrazil nedá liečiť. Tandler sa poradil so susedmi a zavolať k lôžku chorej kata. Tajne, aby nik nevidel, že osoba v jeho postavení sa stýka s človekom bez cti.

Sicarius prišiel, akýmsi zázračným pohybom kosti vyrovnal, založil dlahu a dal dievčaťu odvar, po ktorom najprv tuho zaspalo a o niekoľko dní sa zobudilo. Margaréta sa začala rýchlo zotavovať až sa napokon vyliečila úplne. Kosti sa akoby zázrakom zrástli, bola krajšia ako predtým. Najmä, keď potom so svojim otcom navštívili kata v jeho dome pod mestskými hradbami, aby sa mu poďakovali.

Asi to tak malo byť, alebo to bol Boží zásah, po vyliečení sa Margaréta so Sicariom začala stretávať. Obaja boli mladí, pekní. Spočiatku pred ňou utekal, upozorňoval ju, že nie je správne, aby ich spolu videli. Nerobila to náročky, napriek tomu to vychádzalo vždy tak, že sa vídali pomerne často. Nie len na Svätej omši v kostole, kde mal kat ako osoba bez cti osobitne určenú vyčlenenú lavicu, ale aj na trhu, pri rôznych príležitostiach. Napriek tomu, že to bolo zakázané, páčili sa jeden druhému. Nebolo treba veľa a skončilo to tuhým objatím a nie len tým...

Margaréta otehotnela. Dlho tehotenstvo tajila. Keď to začalo byť vidieť, zakryli to voľné široké sukne. Až jedného dňa dostala záhadné bolesti a začala krváčať. Zdesený otec so súrodencami videli, ako z nej vyšlo dieťa. Modré, ako keby mŕtve, ale jasne a zreteľne s ľudskou podobou. Hanba na celú rodinu, ba na celé mesto. Dievča z tak dobrej rodiny, panna s presne nalinkovaným osudom, uvrhla svoju rodinu do hanby, akej nebolo páru. Už sa to nedalo ani utajiť, jej krik počuli všetci susedia. Niektorí dokonca prišli pomáhať. Keď videli, čo sa deje, utiekli. Niektorí až priamo k mestskému sudcovi. Veď to bolo jasné porušenie zákona. Určite aj svetského, ale aj cirkevného. Veď predsa – NEZOSMILNÍŠ!!!

Ešte v ten deň si pre Margarétu došli mestskí drábi. Skončila vo väznici v rukách Sicariových. Až vtedy sa dozvedel, že mal byť otcom. Vec bola rýchlo dokázaná, nebolo treba vykonávať žiaden špeciálny výsluch. Rýchlo padlo aj rozhodnutie – nie však za smilstvo, ale za vraždu novorodeného dieťaťa. Iniciatívna suseda vraj počula novorodenca plakať predtým, ako bola oznámená jeho smrť. Preto súd nepovažuje za potrebné vypočuť mestského medicusa, ktorý prehliadal mŕtve dieťa. Margaréte ukladá trest smrti pochovaním zaživa do jamy vystlanej ostrými klincami a prebitie hrobu v mieste srdca odsúdenej ostrým kolom. Sicarius sa zhrozil. Mal popraviť milovanú ženu a to ešte takto brutálne. Podarilo sa mu vymôcť od Mestskej rady odklad výkonu rozsudku, vraj potrebuje nakúpiť klince a kováč ich nemal dosť. Medzitým svoju lásku vo väzení ošetroval a snažil sa ju dostať do čo najlepšieho stavu. V noc pred výkonom rozsudku jej napokon otvoril brány väzenia a spolu ušli do neznáma...

Prešlo 20 rokov:

Do Košíc prichádza mladá šľachtická rodina. Pán a pani von Mittelbach, vraj pôvodom z Norimbergu. Prišli v koči so šľachtickým erbom s korunkou. Kupujú si palác na Hlavnej ulici a usadzujú sa tu so svojimi tromi deťmi. Sú to milí ľudia, s každým sa snažia vychádzať dobre. V meste si čochvíľa nájdu mnoho priateľov. Často sa stýkajú najmä s Tandlmeierovcami – otcom i jeho synmi, ktorí tu stále žijú a vykonávajú svoje remeslo.

Hoci od udalostí, ktoré sme popísali vyššie už uplynul dlhší čas, jeden z košických šľachticov – gróf Viťúz - v rodine spoznáva bývalého Majstra Kata a Margarétu Tandlmeierovú. Obracia sa na súd, aby rozhodol o treste pre utečencov.

Začína sa súdne konanie...

**Otázky a úlohy:**

1. Určite vecnú, funkčnú a miestnu príslušnosť súdu, na ktorý bude podaná žaloba.
2. Popíšte skutkový stav a charakterizujte skutkovú podstatu
3. Aké tresty hrozili v období ranného novoveku ženám, ktoré sa „spustili“ a mali nemanželské dieťa?
4. Vypracujte obžalobu a obhajobu.

**Harmonogram sporu:**

Trojčlenné družstvá sa na súťaž prihlasujú **najneskôr do 18. 3. 2026**

Zasielanie pokynov prípadne 1 záväzná konzultácia k priebehu procesu (nie o hmotnoprávnej podstate kauzy) prihláseným družstvám prezenčne alebo online cez MS Teams: podľa dohody s organizátormi (doc. Breichová, doc. Štenpien) **najneskôr do 29. 3. 2026.**

Zasielanie vypracovaných zadaní v predkole na mail [erik.stenpien@upjs.sk](mailto:erik.stenpien@upjs.sk) **najneskôr do 17. 4. 2026**

Vyhodnotenie predkola: **najneskôr do 22. 4. 2026.**

Dátum a čas konania finálového kola: **29. 4. 2026 o 13.30**

Miesto: poslucháreň LA0P01, Kováčska 26, Košice

Spor je určený predovšetkým pre študentov 1. ročníka bakalárskeho štúdia